

Nota

Programma van maatregelen proefsleuvenonderzoek

KORTRIJK MEENSESTRAAT- GASSTRAAT lot B (prov. West-Vlaanderen)

Auteur: Rosalie VINCENT

Redactie: Christof VANHOUTTE

Projectcode: 2025D280

- **Administratieve gegevens**

Erkend archeoloog	Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
Redactie:	Christof Vanhoutte
Locatiegegevens	Gasstraat
Kadastergegevens	Kortrijk afdeling 2, sectie F, perceel 932B, 932M (partim), 932C, 932F (partim), 932D, 932E
Lambertcoördinaten onderzoeksgebied	71618.5624560190044576,169600.3120638113468885 : 71752.5911171644984279,169718.8671998977661133
Proefsleuvenonderzoek	2025D280
Proefsleuvenonderzoek datum	25/08/2025
Relevante termen thesauri	Kortrijk, nederzetting met stedelijk karakter, vooronderzoek, bureaustudie, proefsleuvenonderzoek, Middeleeuwen, Nieuwe Tijd, Nieuwste Tijd, kloostergracht, Rekollettenklooster, Grauwbroedersklooster.
Alle betrokken actoren:	Rosalie Vincent (veldwerkleider, archeoloog), Robbe Platteau (archeoloog), Jelle Defrancq (archeoloog), Christof Vanhoutte (projectleider), Lotte Timmerman (stagesstudent)
Alle betrokken specialisten:	Nancy Lemay (Erfgoedconsulent archeologie in Oost- en West-Vlaanderen) Katleen Couchez (specialist in leervondsten), Gill Thomas (specialist in metaalvondsten)
Contact:	archeologie@monument.be; T: +32 51 31 60 80

- **Aanleiding vooronderzoek**

➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek (projectcode 2021A458, ID18950)¹

- **Resultaten vooronderzoek**

➔ Zie verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Lot A (projectcode 2024I350, ID31982)²

➔ Verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek Lot B (projectcode 2025D280), ID nog niet gekend

¹ DEMELEUMEEESTER L., 2018. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/18950>

² VERHAEVERT K., 2025. <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/31982>

1. Inleiding

In het kader van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden ter hoogte van de Meensesteenweg, Gasstraat en Recollettenstraat in Kortrijk, gelegen binnen een archeologische zone en waarbij de totale oppervlakte van de betrokken kadastrale percelen 300 m² of meer bedraagt, moet de initiatiefnemer een archeologienota bij de vergunningsaanvraag voegen. Deze archeologienota werd in 2021 opgesteld door Monument Vandekerckhove nv.

Tijdens dit bureauonderzoek werd het onderzoeksgebied geografisch, geologisch, historisch en archeologisch geanalyseerd aan de hand van bestaande bronnen. Uit deze gegevens blijkt dat een archeologische waarde van het projectgebied niet kan worden uitgesloten en dat een archeologisch onderzoek kan bijdragen aan het vergroten van de kennis over het historische gebruik van het terrein en de omgeving, gebaseerd op het aanwezige bodemarchief.

Om het archeologisch potentieel en mogelijke bodemverstoring beter in te schatten, werd aanbevolen een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Omdat de werken gefaseerd werd uitgevoerd, kon voorlopig enkel het proefsleuvenonderzoek binnen lot A plaatsvinden. Dit werd op 17 december 2024. De resultaten werden opgenomen in nota ID31982 – Projectcode 2024I350³ (zie Figuur 1 en Figuur 2).

Het onderzoek op het meer zuidoostelijk gelegen deel van het projectgebied (lot B) werd in een latere fase tussen 25 augustus 2025 en 2 september 2025 uitgevoerd. Deze resultaten van deze fase werden opgenomen in deze nota (Projectcode 2025D280).

³ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/31982>

Figuur 1: Uitsnede uit de meest recente luchtfoto met aanduiding van het projectgebied en onderzoekgebieden Lot A en B – Bijlage 1 (bron: geopunt.be).

Figuur 2: Onderzoekgebieden (Lot A en B) en projectgebied weergegeven op het GRB – Bijlage 2 (bron: geopunt.be).

2. Volledigheid van het vooronderzoek

Op basis van de bureaustudie bevindt het project zich in een zone die mogelijk archeologische sporen herbergt. Vanuit de studie van de proefsleuven uitgevoerd binnen lot B kon een archeologische interpretatie worden opgesteld voor het oostelijke deel van het project.

Het projectgebied ligt ten noorden van het centrum van Kortrijk, dichtbij de Leie, in de wijk Overleie. Het onderzoeksgebied wordt begrensd door de Meensestraat in het noorden, bebouwing in het oosten, bebouwing en de Rekolletenstraat in het zuiden, en de Gasstraat in het westen. Het terrein bevindt zich ongeveer 200 meter ten noorden van de Leie en een zijarm van de rivier. Het ligt op circa +15 mTAW en heeft een lichte helling naar het zuidoosten. Het hoogste punt bevindt zich langs de Meensestraat (+16,4 mTAW) en het laagste punt langs de Rekolletenstraat (+13,7 mTAW). Zoals vrijwel het hele centrum van Kortrijk, wordt het gebied op bodemkaarten aangeduid als OB: bebouwde zone. De omliggende percelen bestaan voornamelijk uit matig droge tot matig natte lichte zandleembodems met sterk gevlekte en verbrokkelde B-horizonten (types Pcc en Pdc), of droge tot matig droge lemige zandbodems met een soortgelijke textuur in de B-horizont (types Sbc en Scc).

Er dienden aanpassingen aan het oorspronkelijke sleufplan te worden gedaan om aanwezige verstoringen en nutsleidingen te vermijden. Het vooronderzoek van lot B vond plaats tijdens de bouw van lot A. Sleuven 3, 4 en 5 vertonen opzettelijke onderbrekingen doordat sommige zones ontoegankelijk waren door materiaalopslag of reeds uitgevoerd werk, en een circulatiezone voor leveringen zorgde voor een splitsing van sleuven 4 en 5.

Voor deze fase van het vooronderzoek op Lot B werden vijf parallelle proefsleuven aangelegd, georiënteerd van noordwest naar zuidoost, met een breedte van ongeveer 2 meter. In sleuf 1 en sleuf 3 werden drie kijkvensters aangelegd. In totaal werd een oppervlakte van 893,13m² verdiept tot het archeologisch relevante niveau (zie onderstaande tabel). Daarmee is ongeveer 12,99% van het totale onderzoeksgebied van 6874,88m² archeologisch onderzocht.

3. Aanwezigheid en waardering van een archeologische site

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat de site sterk verstoord is door de aanleg en afbraak van de gasfabriek en door bodemsaneringswerken. Archeologische sporen zijn vooral bewaard gebleven in het noordelijke en zuidelijke deel van het onderzoeksgebied, terwijl het centrale deel van het terrein sterk verstoord is.

Ondanks de hoge verstoringsgraad bracht het bodemonderzoek verschillende archeologische sporen aan het licht. Historische kaarten uit de 16de en 18de eeuw (zoals het detail 'Inname van Kortrijk' door Le Poivre en de Ferrariskaart) vermeldden al een laat middeleeuwse kloostergracht van het Grauwbroedersklooster. Het proefsleuvenonderzoek maakte het mogelijk deze kloostergracht nader te bestuderen en te documenteren: De kloostergracht, geregistreerd onder S96, was west-oost georiënteerd en had een minimale breedte van 4 m.

De onderzijde werd in sleuf 1 waargenomen in de vorm van een boring, op circa +10,69 mTAW (oftewel meer dan 3 m onder het maaiveld). Het vondstmateriaal uit een kleiige organische opvullingslaag, geïnterpreteerd als de gebruiksfase van deze structuur, werd gedateerd vanaf de 15de eeuw en strookt met de historische gegevens van het Grauwbroedersklooster. Deze laat middeleeuwse gracht is volledig onderzocht en gedocumenteerd, waardoor aanvullend terreinonderzoek niet nodig wordt geacht is. Wel worden enkele natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatie aanbevolen ter aanvulling van de verzamelde terreingegevens (zie verder).

In het noordelijke deel van het plangebied werden enkele laat middeleeuwse sporen gevonden (gesitueerd op meer dan 2 meter diep) deels verstoord door ingrepen in de bodem tussen de 18de tot 20ste eeuw. Deze recentere sporen bestaan uit afvalkuilen, ophogingslagen en baksteenconstructies (muren en vloer). In het zuidelijke deel van de site werd, naast de reeds vermelde kloostergracht, nog een diepe gracht uit de 19de eeuw aangetroffen.

Figuur 3: Allesporenkaart Vlak 1 op het GRB – Bijlage 12.

Figuur 4: Allesporenkaart Vlak 2 op het GRB – Bijlage 13.

Figuur 5: Allesporenkaart Vlak 3 op het GRB – Bijlage 14.

4. Impactbepaling en bepaling van de maatregelen lot B – verder natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie

Als gevolg van de sterke verstoring ter plaatse en de beperkte kenniswinst die een diepgaand onderzoek zou opleveren, dient er **geen** programma van maatregelen voor **verder terreinonderzoek** binnen het onderzoeksgebied van Lot B te worden opgesteld. Een vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische opgraving binnen zou weinig nieuwe informatie bieden over het begrip van de site.

Wel wordt **verdere uitwerking** en de inzet van natuurwetenschappelijk onderzoek (C14) en conservatie geadviseerd ter aanvulling van de dataset van het sleuvenonderzoek. Deze bijkomende labotesten zullen een meer nauwkeurige datering van de kloostergracht mogelijk maken.

Het gaat om volgende handelingen:

- 1) Natuurwetenschappelijk onderzoek
 - 4x C14 onderzoek op de laatmiddeleeuwse gracht S96.
 - INR19 – L12: op leer
 - INR17 – L12: op dierlijk bot
 - INR64 – L62 op houtskoolstaal
 - INR69 – L72: op houtskoolstaal
 - 1x C14 onderzoek op laatmiddeleeuwse laag S54
 - INR59 – L54: op dierlijke bot
- 2) Conservatie en stabilisatie
 - INR15 – zwaardschedepuntbeschermer
- 3) Inwerken gegevens onder 1) en 2) in een aanvullende nota.

Kostenraming verdere uitwerking lot B

Voor het natuurwetenschappelijk onderzoek en bijhorende aanvullende nota wordt rekening gehouden met een raming van 6500€.

5. Impactbepaling en bepaling van de maatregelen lot C – verder vooronderzoek

Binnen lot C tot slot werd tot op heden geen archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. Uit het proefsleuvenonderzoek binnen lot B werden de resten van de kloostergracht van het Grauwbroedersklooster aangetroffen. Dit impliceert dat de feitelijke kern/bebouwing meer ten zuiden van de onderzocht zone verwacht wordt. Langs zuidelijke zijde bleek het bodemarchief minder diep geïmpacteerd. In het verleden konden tijdens een toevalsvondst⁴ ter hoogte van Recollettestraat nr 50 al aardewerkvondsten en menselijk botmateriaal aangetroffen worden. Dit is zo'n 60m ten oosten van lot C. De kans op aanwezige resten binnen lot C is dan ook niet uitgesloten. **Gezien de hoge kans op archeologische resten binnen het gabarit van lot C blijft het proefputtenonderzoek zoals omschreven in de archeologienota met ID 18950⁵ blijft bijgevolg steeds van toepassing indien op deze locatie bodemingrepen zouden plaatsvinden (zie programma van maatregelen).⁶**

Figuur 6: Advies verder proefputtenonderzoek binnen lot C.

⁴ [Rekollettenstraat 50 | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

⁵ [Vooronderzoek Kortrijk Gasstraat | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

⁶ Er dient bijkomend een proefput opgenomen te worden gezien het hoge potentieel van het plangebied.

5.1. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de ontwikkeling van het projectgebied. Hieronder worden de specifieke (niet limitatieve) onderzoeksvragen per methode weergegeven. Elke onderzoeksmethode is succesvol beëindigd wanneer haar vraagstellingen succesvol kunnen worden beantwoord. Zolang niet alle onderzoeksvragen succesvol kunnen worden beantwoord, dient men over te gaan op de volgende onderzoeksmethode zoals besproken in hoofdstuk 2.5. van het verslag van resultaten.

○ **Proefputten:**

- Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- In welke mate kan de situatie zoals voorgesteld op basis van de historische gegevens worden bevestigd of gewijzigd?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
- Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?

5.2. Plan van aanpak

Teneinde na te gaan welke de aard is van de archeologische site binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van **drie proefputten** om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones (zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** en bijlage 2).

De proefputten hebben afmetingen van 4,00m x 4,00m (ter hoogte de bebouwing) en 2 keer 6,00m x 4,00m. De proefputten hebben enerzijds tot doel na te gaan in welke mate de gegevens uit het historische luik (vb. middeleeuwse bebouwing, middeleeuwse gracht en klooster) zich ook binnen de projectzone van lot C manifesteren.

De proefputten zullen worden aangelegd door een graafmachine met een tandenloze bak, steeds onder toezicht van minstens een veldwerkleider. Een proefput wordt volgens de Code van Goede Praktijk aangelegd tot op de moederbodem. Slechts op deze manier kan informatie aangeleverd worden met betrekking tot de niveaus waarop tijdens een eventueel vervolgonderzoek opgravingsvlakken aangelegd moeten worden. Dit kan ook een goede inschatting geven of een archeologische opgraving noodzakelijk is. Indien de natuurlijke bodem niet kan bereikt worden, dient het onderzoek worden aangevuld met controleboringen. De vlakken worden steeds gelinkt aan de profielen en in elke proefput worden relevante

profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. De profielen worden geanalyseerd in functie van het verkrijgen van een goed inzicht in de bodemopbouw.

Indien er dient te worden afgeweken van dit patroon, dient dit gemotiveerd te worden bij de opmaak van het verslag.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De diverse fases van vooronderzoek moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling beantwoord kan worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

5.3. Gewenste competenties

- Eén veldwerkleider. Hij/zij:
 - dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);
 - beschikt over minstens 220 werkdagen opgravingservaring, aangetoond via CV, waarvan minstens 80 werkdagen op stedelijke sites in de zandleemstreek, in het bijzonder in de binnenstad van Kortrijk.

- Één assistent-archeoloog. Hij/zij;
 - dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°);
 - beschikt over minstens 120 werkdagen opgravingservaring, aangetoond via CV, waarvan minstens 40 werkdagen op stedelijke sites in de zandleemstreek, in het bijzonder in de binnenstad van Kortrijk.

- Gedurende het veldwerk dient een aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein. De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met zandleembodems.

5.4. Schatting totale duur en kostenraming vooronderzoek

Er wordt geschat dat een ervaren ploeg het vooronderzoek kan afronden in ca. 3 werkdagen, afhankelijk van de weeromstandigheden. Wat kostenraming betreft kan uitgegaan worden van volgende raming:

Veldwerk (zonder kraan): 3600€

Verwerking en rapportage: 7500€

Natuurwetenschappelijk onderzoek: stelpost te voorzien maar op heden niet in te schatten

5.5. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

6. Deponering

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij de aannemer archeologie. Na afronding en oplevering van de rapportage is het wenselijk dat het ensemble, mits toestemming van de grondeigenaar, definitief wordt bewaard in het regionaal Erfgoeddepot TRESOOR: Vier Linden 1 8501 Heule België. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code Van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).